Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушнысa! Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций.

1940 ий 24 август №39 (663)

КАЖНЕ ЙОЧАЛАН тунемаш коштман!

Коммунизмым неграмотный ең-шамыч ыштен огыт керт. Садлан мемнан элыште всеобщий обязательный обучений нерген законым лукмо. Тиде закон почеш йоча-шамычлан кандаш ияш гыч тунемаш тӱҥалман, а ача-авашт шке йочаштым школыш колтышаш улыт.

1939 ийын март тылзыште ВКП(б)-ын 18-ше с'ездыште тыге пунчалын: олалаште чылаланат средний школым, а яллаште шым классым тунем пытарыман.

Но южо йоча-шамыч тунемаш тӱҥалытат, кум-ныл ий гыч, але эше иктаж ий гыч, тунемаш ӧрканен, школым кудалтат. Нунын нерген ачашт-авашт огыт шоналте, южышт шке йочаштым школыш каяш жапыште огыт возыкто. Вот садланак мемнан тунем шуктыдымо, але чылт тунемдыме йоча-шамыч улыт. Теве Куженерский район, „Трактор“ колхозышто Куклина Анна, Чайкин Алексей, Куклина Мария, Чайкина Ефросиния да моло шамычат — изи колхозышто чылаже иктаж лу йоча-шамыч тунеммым чарненыт.

Йоча-шамыч! А тендан ялыштыда тыге тунеммым кудалтыше-шамыч улыт мо? Если улыт гын, тугай йоча-шамычым школыш пӧртылташ кӱлеш. Нунын ачашт-аваштлан тунеммашын кӱлешыже нерген умылтарыман. Шкендан ялыште але лишыл колхозлаште кӧ тунеммым чарнен, але кӧ первый гана школыш кайшаш возалтде кодын—пален налзат, туныктышылан, школа директорланда ойлыза. Нуным школыш шупшаш полшыза.

Нинат 7-ше классыште тунемаш тӱҥалеш

Родина Нина кодшо тунемме ийыште 6-шо классыште тунемын. Но проверочный испытаний годым тудо руш йылме дене диктантым начар возен, шуко йоҥгылышым ыштен, садлан Нинам шыже испытанийлан коденыт. Тудо шыже испытанийлан тыршен, сайын ямдылалтын.

Шыже испытаний шуо. 21-ше августышто Нина руш йылме дене диктантым возен. Нинан тыршен ямдылалтмыже пале лийын, тудо диктантым сайын возен.

Ынде Нинам 7-ше классыш кусареныт. Тудо сентябрь гыч адакат шке йолташыже - шамыч дене пырля ик классыштак тунемаш тӱҥалеш.

Ч. Сима.

Йошкар-Олинский район, Медведевский средний школа.

ВЕСЕЛА КЕҤЕЖ ЭРТА
МЫЙ АРТЕКЫШТЕ КАНЫШЫМ

Артекышке мый але первый гана миенам. Миймекак мемнам пеш сайынончаш да мемнан верч тыршаш тӱҥальыч. Мый Суук-Сусо лагерьыште каныщым.

Лагерьыште мемнан канышна веселан эртыш. Кажне кечын экскурсий дене тӱрлӧ верлаш коштмо дене жап шижде эртыш. Кум гана ме Гурзуфыш миен улына. Тыште Пушкинын музейжым ончышна, адак РККА паркыште лийына. Тугак моло парклаштат экскурсий дене коштедышна.

Артекыште йоча-шамычлан нигӧланат скучно огыл. Тушко пионер-шамыч мемнан элын тӱрлӧ верла гыч ше толшо улыт: нанаец, москвич, Западный Украинысе школьник узбек - шамыч.. Тыште пограничник-шамычлан шпионым кучаш полшышо, поездым крушений деч утарыше, колхозын молоднякшым шефыш налше отважный пионер-шамыч канат.

Тений Артеклан 15 ий темеш. Тиде юбилейлан ме тушто пеш чот ямдылалтын ыльна. Артекын 15 ий темме юбилейже годым чыла каныше пионер-шамычлан пӧлекым пуэдышт. Юбилейыш мемнан деке Советский Союзын шуко Геройжо-шамыч толыныт ыле. Мемнам саламлен, Советский Союз Герой орденоносец Бурмистров йолташ выступатлыш.

Артекыште канымаш кузе эртен каен, шижашат ыш лий. Артекыште лийше йоча-шамыч тушто канымышт нерген нигунамат монден огыт керт.

Артек—пиал пушо лагерь. Тиде лагерьыш чыла йочат логал кертыт. Тидлан лийын, мыланна отлично тунемаш, вий шутымо семын колхозлан полшаш, общественный погым аралаш да чыла вереат примерный, дисциплинированный лийман.

Маргарита Сушенцова.

Йошкар-Ола, 6 шо номеран школа, 8-ше класс.

Кеҥежым ыштыме пашам

Мый авиамоделизм дене пеш интересоватлем, садлан шошо испытанийым ыле. Вет модельым ыштыме годым модельын чыла ужашыжым йытыран да сдатлен пытармек, вес кечынжак Йошкар - Оласе детский технический станцийыш кажне кечын коштедаш тӱҥальым.

Сернурский районысо пионерский лагерьыште каныше йоча-шамыч шкенныштын ыштыме модельыштым колтылыт.
Фото Р. ГАЛАШОВЫН.

Ончычшым модельым ышташ куштылгыжак огыл точно рассчитатлен ыштыман. Садлан верч тиде пашашке тыршен пижаш вереште. Пашаш тыршен пижмем дене модель-шамычат сай лекташ тӱҥальыч

Тений Йошкар - Оласе детский технический станций пелен мемнан республикысе районлашке коштедашлан кусныл коштшо детский технический станцийым организоватлыме ыле. Тиде кусныл коштшо детский технический станцийын авиамодельный лабораторийжым вуйлаташ мыйым шогалтышт. Районлаште йоча-шамычлан модель ышташ практический полышым шуко пуэнам. Кажне районлаште ме авиавыставкым организоватлен улына ыле. Тушто чылаже ме индеш районыш мийышна, 57 юный авиамоделист-шамычым туныктен кодышна.

Тыге мый кеҥеж жапым веселан эртарышым, шканемат шуко шинчымашым налынам, йоча-шамычымат туныктенам. **Саша Турашов**

Йошкар-Ола, 4-ше номеран школа, 6-шо „Б“ класс.

Кеҥеж эрта. Тачe республиканский пионерский „Таир“ лагерьыште кумышо сменыште каныше-шамычат шке мӧнгышкышт каят. Нуно тушто канышым веселан эртареныт. Снимкыште (шола гыч): 1. Юный фотолюбитель-шамыч фотоаппаратым тунемыт. 2. Пырдыж газетын редколлегийже шушаш № газетым лукташ ямдылалтеш. 3. Пионер-шамыч Таир ерыште пуш дене коштыт.
Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

АВИАЦИИ КЕЧЕ КУЗЕ ЭРТЕН

МОСКВАШТЕ

18 август. Шӱдӧ тӱжем дене ең Тушинский аэродром йыр погынен.

Правительственный трибуныште Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович, Андреев, Микоян, Жданов, Берия, Шверник, Маленков, Шкирятов, Щербаков, Тимошенко, Буденный, Кулик, Мехлис, Булганин, Ярославский, Мерецков, Пронин йолташ-шамыч.

Лач кум часлан Москва велне мотор-шамычын йӱкышт шокташ тӱҥальыч. Кӱшнӧ каваште, турня тӱшка каймыла, Осоавиахимовский бригадын самолетшо-шамыч чоҥештат.

Пайремым шке яра жапыштым авиацийлан пуышо молодежь почеш. Нуно заводлаште пашам ыштат, школышто тунемыт, чоҥештылытат. Сайын чоҥештат!

Вара южышко „акробат-шамыч" лектыт. „УТ-1" учебно тренировочный самолет дене высший пилотажын фигуржым ыштат.

— Мертвый петля!

Летчик-шамыч машинаштым унчыли вуя кечен вӱдат.

Кӱшнӧ, ончышо калык ӱмбалне, планер коштеш. Мотор деч посна чоҥештен, тудат мертвый петлям, бочкым, штопорым да высший пилотажым моло тӱрлӧ фигурымат ышта.

Истребительын шыде йӱкшӧ мӱгыра... Аэродром ӱмбалне бомбардировщик чоҥешта. Тудын вештарешкум истребитель-шамыч толыт. Южышто „кучедалмаш" ончыкталтеш. Да, тиде чынжымак мастарлык, чынжымак искусство.

Ындеже южышто парашютист-шамыч койыч. 150 ең ик ганаште самолетла гыч тӧрштат.

Родина шӱда гын, юж гыч тушманын вуйышкыжо шыде вий толеш. Эн сай оружий дене вооружитлалтше парашютист-шамыч тушманын келге тылыштыже шкенан Родинын пиалже верч кучедалаш тӱҥалыт.

Летчик Андрей Николаевич Вершинин. Тудым белофинн-шамыч вашталреш кучедалмаште боевой заслугым ыштымылан правительство „Красное знамя" орден дене наградитлен. Андрей Николаевич Сернурский район, Кӱшыл Кугенер ялеш шочын.

Фото С. ЧУРШУКОВЫН

ЙОШКАР-ОЛАШТЕ

18 августышто Йошкар-Ола аэродромеш кугу пайрем лие. Советский авиаций кечым пайремлаш Йошкар-Оласе шемер-шамыч шукын погыненыт.

12 шагат. Йошкар-Олинский городской совет исполкомын председательже Фокеев йолташ митингым почеш. Советский авиацийын виянг толмыжо нерген ойлаш мут Марийский АССР Осоавиахим Центральный Совет председатель Зинин йолташлан пуалтеш. Тудо советский авиацийын виян улмыжо да советский летчик-шамычын мужествышт нерген ойла.

Варажым аэроклуб начальник Канкошев пайремын программыжым увертара. Изиш лиймеке каваш индеш самолет кӱза. Южышто боевой стройым приниматлен аэродром йыр чоҥештылмек, кок звенаже посадкыш кая. Ик звено—Федулов, Козлов да Канкошев йолташ-шамычын пилотироватлыме кум самолет южешак кодеш. Нуно южышто тӱрлӧ фигура-шамычым ыштыльыч, изиш лиймек адак ик самолет южыш кӱзен шке мастарлыкшым ончыктылаш тӱҥале. Тудо высший пилотажын фигуржо-шамычым поснак сайын ыштыле.

Калык коштмо верыште самолетын частьшым да самолетын фюзеляжный модель нерген

Авиаций пайрем Йошкар-Оласе аэродромышто.
Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

каласкалмашым организоватленыт. Тушто утларакшым йоча-шамычым ужаш лиеш ыле.

Йошкар-Оласе шемер-шамычын пайремышт кас марте шуйныш.

Ник. Кожаев.

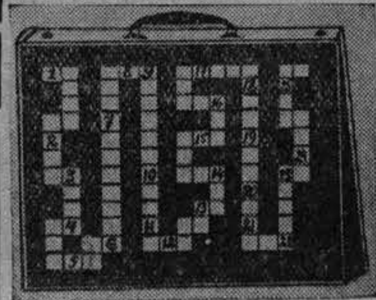

Йошкар-Оласе аэроклуб пелене юный авиомоделист-шамыч кружокын руководительже ВЛАСОВ йолташ Авиаций кече годым Йошкар-Ола аэродромышто бензиновый моторан авиамодельын устройствыжо нерген ойла. Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

ЧАЙНВОРД

1. Саска. 2. Геометрический фигура. 3. Музыкальный инструмент. 4. Итальянский ученый. 5. Пуля деч аралалташлан кӱнчымӧ вынем. 6. Подводный пушысо прибор. 7. Орудий. 8. Сатун шогымашыже. 9. Австралийыште илыше животный. 10. Светын кок ужашыжым ойырен шогышо курык. 11. Кӱвар ӱмбалнысе омса. 12. Обезьян. 13. Элемент. 14. Бомбын ужашыже. 15. Препинаний знак. 16. Светын ужашыже. 17. Пионерский лагерь. 18. Шурно оптымо вер. 19. Пеҥгыде пушеҥге. 20. Тӱс. 21. Пеҥгыде минерал пырче тӱшка. 22. Французский ученый. 23. Окнасе пу. 24. Древний животный. 25. Пӱчкыш.

МИША ОХОТНИКОВ колтен.
Йошкар-Олинский район, Шеклянур НСШ.

Пионерка

(Ойлымаш)

Йӱд тымык да шокшо ыле. Мӱндӱрнӧ, ала кушто, кӱдырчӧ йӱк шоктен. Алян омыжо шуын огыл. Кечывалым тудо Китайыште японский захватчик-шамычын озаланылмышт нерген шуко книгам лудын, а варажым Тимоша чӱчӱйжӧ пурен да иностранный шпион-шамычын тӱрлӧ семын чояланен, мемнан государственный тайным палаш тӧчымышт нерген каласкалымыже дене Алям чылт ӧрыктарен.

Аля сайын умлен: ынет чыла вереат шуко тушман-шамыч улыт. Нуно честный советский ең-шамычын маскыштым чиен коштыт, садлан тушманым палашлан, чыла годымат ямде лийман.

Тыгай ойлымым колыштмек, малашат ок лий.

Аля шке шонымашыжым иктаж-кӧлан ойлынеже, но куваваже сонгыра, адак тудо пеш чот мала.

Аля ангина дене черланенат, ынде арня лиеш, пӧрт гыч ок лек. Тудын тиде койкышто киймыж да малымыжат ок шу.

Ынде тудын черже эртен, эрла тудлан тӱгӧ лекташат лиеш. Алялан эрым вучен шуктышашыже гаят ок чуч. Тудо койкыж гыч шып кынелын, окна деке лишемеш.

Шем йӱд кудвечым леведын. Пушеҥге-шамычын тарванылмышт дене ала-мо улмыла велэ чучеш, садлан ӱдырын шӱмжӧ пеш чот пырткаш тӱҥалын.

Кечывалым тиде кудвече моло гаяк, тушто нимат оҥай уке. Но кызыт Алялан тыште ала-могай тайность да лӱдыкшӧ улмыла чучеш.

Пошкудо суртышто сарай шеҥгалне пӧртын пырдыжше шемын коеш.

Кӱ пырдыжыште ик окна гына.

Аля пычкемышыш ончалеш да тиде ик окнаште кенета тул волгалтмым ужеш.

Мо тиде? Молан? Кӧ тушто ила? Волгыдо тул тунамак йӧрен кая да адак уэш чӱкталтеш.

Тыге кум гана лиеш.

— Тиде волгалтмаш ала-могай сигналла велэ чучыт,—шона Аля.

— Но кӧлан сигналже? Мо нерген? Кум час жапыште...

Пионеркын ушыштыжо пеш шуко шонымаш пӧрдыт. Тудо шуко жап мален колтен ок керт.

„Тиде мом ончыкта гын";—Аля эре шона.

Эрдене тудо куваваже деч йодеш:

— Тиде кӧн окна?

Тушто шонгго уборщица кува ила улмаш. Алян куваваже тудо кувам даже изиш пала. Тудын марийже йошкар партизан улмаш. Марийже колымеке тудлан Военный Округ Штабыште сай верым муын пуэныт.

Паша куштылго—чайым нумалаш да пӧртым ӱштедаш. Пашадар деч посна эше марийже верч пенсийым налеш. Кува чылт шкетын гына ила, тудын дене нигӧат ок лиеде.

Аля изиш ӧрын.

Тудо шӱкшӧ куван пӱгырнен, йолжым эркын наледен коштмыжым шуко гана ужын. Но Алян шинчаже ончылнак тыгай случай лийын. Ик гана кувам изиш гына автомашина тошкен огыл. Тунам куват кенета таза ең семынак машина деч куржын утлен.

Тиде сӱрет пионеркын ушыштыжо утларак рашеме, садлан шӱкшӧ кува тунарак шонгго огыл манаш лиеш.

Тыште ала-мо гынат уло. Тидым кызытак терген налаш кӱлеш. Пошкудын окнажым ончашлан лийынак Аля ала-мыняр гана 3 час йӱдым кынелеш улмаш. Но тул садак уке. Тыге кажне йӱдым эре ончаш кынелме дене

Аля нояшат тӱҥалын ыле. Но кок арня чоло жап гыч кенета тиде часыштак окна адак волгалтын. Ӱдыр пеш вашке чия да йӱкым ыштыде кудвечыш лектеш.

Шып. Чылажат мала. Аля кудвечым авырен шогышо пычкемыш флигель-шамычым тӱслен онча. Кенета ик окнаште тудлан ош занавескым нӧлталмаш коеш. Тидын деч вара куван комнатыште тул йӧра, кудвечыште чыла пычкемышалтеш.

Пионеркам тревога авалта.

Тудын подозренийже виянгеш. Иктаж-мом гынат ыштыман, но тыгай паша годым мом ыштыш кӱлмӧ нерген кувава денат, йоча-шамыч денат каҥашаш ок лий. Тудлан Тимоша чӱчӱйжӧ велэ полшен кертеш.

Тошто пограничник уныкажын ойлымыжым сайын колыштын.

— Йӱдым малметым чарне—Алялан тудо ойлен.—Кувам кечывалым эреак шеклане, а мый шке ыштышашем ыштем. Вара Алян шинчашкыже ончен, кугу еңлан ойлымо семын ешарен:

— Тый умлет, манын ӱшанем. Тидын нерген нигӧлан ик шомакымат ит ойло.

— Мый изи омыл,—Аля серьезнын ойла.—Мый, чӱчуй, ылымыше классышкат вонченам.

* * *

Тӱҥалтыш жапыште куван поведенийыштыже нимат подозрительный лийын огыл. Кажне эрдене тудо пашаш лектын каен, кидыштыже эре корзинка коштын. Тудо тушан шканже кас кочкышым конда улмаш, а малаш гын, эреак пеш ондак возеш улмаш. Шуэн магазиныш каен, но эре ик магазиныш гына коштын, тушто чай дене йӱашлан конфетым налын. Аля шке шекланымашыжым чарнашат шонен. Но вот ик гана уборщица почеш Аля магазиныш пуренат, шонгго куван окса дене пырля кассирлан ала-могай изи пакет пумым ужын, а кува адак эркын гына пӱгырнен, магазин гыч лектын кайыш. Аля ӱмбак ончыде кассир куван кондымо пакетым оҥ кӱсенышкыже шылтыш. Аля магазин гыч пуля семын Тимоша чӱчӱйжӧ деке куржын толын да чыла тидын нерген ойлен.

* * *

Ик тылзе эртен.

Автомашина Аля ден Тимоша чӧчӱйжым колоннан кугу зданий деке намийыш. Нуно кужу, шып коридор мучко начальникын кабинетышкыже толын пурышт. Ӱстел кокла гыч илалшырак военный ең кынел шогале. Тудо Алялан ачаж семын шыргыжале.

— Тимофей Сергеевич, теве могай тыйын уныкат,—манын тудо пелештыш.—Ончемат, чолга... Кагаз ора ӱмбак кидшым пыштен, Аля ӱмбаке ончен, тудо каласыш:

— Тыйын эскерымашет пеш шергакан ыльыч. Шонгго кува ден тудын сообщникше-шамычым терген налме. Чыла материалым ме поген улына. Уборщица—ожно иностранный йылмым туныктышо—шпионка улмаш. Штабын чыла пӧлемлашкыжат пурен керташ праваже улмо дене тудо шке озашт—мемнан тушманна-шамычлан секретный документ-шамычым поген.

Начальник Алялан кидым шуйыш. Кабинетыште шып лие. Пионеркан шӱмжӧ куанымыж дене чот пырткаш тӱҥале.

Омо ужмо семын, нигунам колдымо мут-шамыч шергылтыч:

— Государственный безопастность Управленийын лӱмжӧ дене, мемнан великий элын лӱмжӧ дене—Аля, тыланет кугу тау!

НИНА РЕМЕЗОВА.

Киев.

Рушла гыч кусарыме.

Врид. отв. редактора С. Ф. ЧАЙКИНА.

Э959. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.